

Психолого-педагогічні умови підготовки фахівців фізичного виховання

*Чепелюк Анна Вікторівна¹, Безверхня Галина Василівна²,
Цибульська Вікторія Вікторівна³*

Опубліковано	Секція	УДК
06.02.2023	Освіта/Педагогіка	371.13

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7621070>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Підготовка висококваліфікованих фахівців, які вміють застосовувати свої професійні вміння та навички, є головним завданням вищої освіти. Утім, нині вища освіта орієнтована на підготовку спеціалістів, які матимуть змогу сприймати та відповідно реагувати на зміни у суспільстві, розвивати свої знання та навички. Це, зокрема, стосується і фахівців у сфері фізичного виховання. На сучасному етапі освітньої політики закладів вищої освіти підвищення рівня якісної підготовки фахівців у галузі фізичної культури та спорту є одним із стратегічних завдань. Проаналізувавши відповідні матеріали низки науковців, було визначено, що фахівці фізичного виховання повинні володіти високими моральними та професійними якостями, а не лише фізичною рухливістю. Це свідчить про істотну роль психолого-педагогічної підготовки фахівців, яка має забезпечувати цілісне уявлення про роботу та мотивацію до професійної діяльності. Рівень готовності фахівців фізичного виховання до професійної діяльності проявляється в деяких якісних характеристиках, зокрема, у володінні професійними педагогічними діями, компетентністю та спрямованістю. У статті виокремлено та проаналізовано психолого-педагогічні умови, орієнтовані на якісну підготовку фахівців фізичного виховання. Визначено, що, зазвичай, такими умовами вважаються ті, які спрямовані на вдосконалення всіх професійно-важливих якостей фахівців фізичного виховання в їх діяльності. Детальне вивчення психолого-педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців педагогічної системи дає змогу визначити шляхи підвищення рівня педагогічної майстерності викладача фізичної культури. Для розкриття заданої теми в статті досліджено дефініції таких понять, як-то: «педагогічна майстерність», «педагогічна компетентність», «психолого-педагогічні умови», «фізичне виховання» тощо. Це дало змогу визначити роль всіх психолого-педагогічних умов у підготовці фахівців фізичного виховання.

¹ к.п.н., доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту, факультет здоров'я людини та природничих наук, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, м.Дрогобич, вул.Театральна, 2, <https://orcid.org/0000-0001-7447-8478>

² кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор, кафедра фізичної культури, спорту та здоров'я, факультет цифрових, освітніх та соціальних технологій, Луцький національний технічний університет, вул. Львівська, 75 м. Луцьк Волинська обл., <https://orcid.org/0000-0003-0919-7041>

³ кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, кафедра теорії та методики фізичного виховання і спортивних дисциплін, Природничо-географічний факультет, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Запорізька область, <https://orcid.org/0000-0002-5781-3358>

Ключові слова: професійна підготовка, фізична культура, освітнє середовище, умови, професійна діяльність.

Psychological and pedagogical conditions of training of specialists of physical education

Annotation. The training of a highly qualified specialist who is able to apply all his professional skills has always been the main task of higher education. In addition to this, higher education is aimed at training specialists who will be able to perceive and respond accordingly to changes in society, develop their knowledge and skills. This also applies to specialists in the field of physical education. At the current stage of the educational policy of higher educational institutions, increasing the level of quality training specialists in the field of physical culture and sport are one of the strategic tasks. Having analyzed the materials of other scientists, it was determined that specialists of physical education should possess high moral and professional qualities, and not only physical mobility. In this and plays an important role psychological-pedagogical training, which should provide an integral idea of work and motivation for professional activity. The level of readiness of the specialist of physical education for professional activity is shown in some qualitative characteristics, in particular, in the level of possession of professional pedagogical actions, competence and orientation. In the article the psychological and pedagogical conditions, oriented on qualitative training of specialists of physical education were separate and analyzed. It is determined that usually such conditions are those aimed at perfection of all professional and important qualities of specialists of physical education in their activity. Detailed study of psychological and pedagogical conditions of preparation of future specialists of the pedagogical system allows to determine all ways of increase of the level of pedagogical skill of the teacher of physical culture. To reveal the topic, the article examined the deflations of such notions as "pedagogical skill", "pedagogical competence", "psychological-pedagogical conditions", "physical education". This allowed to determine the role of all psychological and pedagogical conditions in the training of specialists of physical education.

Keywords: professional training, physical training, educational environment, conditions, professional activity.

Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді. На думку низки науковців, сучасна стандартна підготовка фахівців фізичного виховання не матиме відповідного результату в подальшому, якщо будуть відсутні певні психологічні та педагогічні умови. Професійна діяльність вчителя включає в себе зв'язок таких складових, як практичний досвід роботи та базові знання, що впливають на творчий розвиток учнів. Для отримання даних складових, фахівець фізичного виховання, чи то вчитель, чи тренер, чи викладач, має бути відповідно підготовлений за психолого-педагогічними аспектами.

Фахівець фізичного виховання має бути прикладом для його вихованців, а це можливо лише за наявності високого рівня фізичної культури та культури здоров'я, які мають формуватися саме в процесі психолого-педагогічної підготовки. У разі правильної підготовки, головним результатом професійної діяльності педагога вважатиметься усвідомлення вихованцями потреби у формуванні культури здоров'я та його збереження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі дослідження психолого-педагогічних умов підготовки викладачів фізичного виховання можна виділити найактуальніші дослідження деяких дослідників, зокрема, А. Абдуллаєва [1],

який зробив висновки щодо недостатнього використання інтерактивних форм та методів у психолого-педагогічній підготовці майбутніх фахівців.

В свою чергу, В. Іваненко та М. Купреєнко [3] вважають досить важливим правильну діяльність фахівця фізичного виховання, яка полягає в організуванні освітнього процесу відповідно до всіх вимог та в подальшому заохоченні учнів до самостійної фізичної культури.

Питання умов психолого-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання розкривається в роботах Г. Цигура [6]. Паралельно з цим Є. Карабанов та О. Непша [4] указують на роль інформаційних технологій в сучасних умовах психолого-педагогічної підготовки.

Однак, це питання потребує детального дослідження відповідно до сучасних умов розвитку освітнього процесу та підвищення інтересу саме до фізичної культури і спорту.

Відповідно, *метою цієї статті* є дослідження психолого-педагогічних умов підготовки фахівців фізичного виховання з урахуванням усіх сучасних вимог до освітнього процесу та новітніх технологій, які сприятимуть найвищому рівню ефективності даної підготовки.

Результати

На жаль, у багатьох закладах освіти зафіксована ситуація із недооціненням зв'язку психолого-педагогічної підготовки та фізичної культури. Це зумовлено усталеною думкою, що фізичне виховання – це лише сфера рухових навичок та якостей. Унаслідок цього професійна майстерність фахівців не є розвиненою до найвищого рівня, через брак мотивації до професійної діяльності [2, с.40].

Майбутні фахівці фізичного виховання мають поєднувати у собі вимоги різного характеру та повинні заохочувати учнів оберігати своє здоров'я [1, с.68]. Виконання цих вимог можливе за умови наявності внутрішньої вмотивованості до даного виду діяльності та сформованого високого рівня культури здоров'я.

Фізичне виховання є невід'ємною складовою системи освіти, оскільки сприяє забезпеченню знань про здоров'я загалом, способи його укріплення та зміцнення і досягнення високого рівня працездатності та довготривалої творчої активності.

Педагогічну майстерність фахівців фізичного виховання можна охарактеризувати як рівень високорозвиненої професійної та педагогічної підготовки і особистих якостей. Це система, що поєднує в собі всі компоненти структури педагогічної компетентності та високий рівень прояву їх у педагогічній діяльності [3, с.20]. Основні складові цього поняття наведені на рис.1.

Підготовка майбутніх фахівців до професійної діяльності дає підстави стверджувати, що це складний та цілеспрямований процес, який потребує відповідної системи знань, вмінь та компетенцій із урахуванням вимог системно-діяльнісного підходу в психолого-педагогічних і методичних роботах дослідників та практиків [8, с.110].

Наявність багатьох аспектів та завдань вищої педагогічної освіти потребує визначення концептуальних засад професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та постійного оновлення змісту освіти за цим напрямом.

Під час психолого-педагогічної підготовки фахівців будь-якого напрямку варто враховувати специфіку його діяльності. Новітні методи фізичного виховання все більше інтегруються з повсякденним життям [5, с. 35]. Під час підготовки фахівців з фізичного виховання важливо врахувати всі їх особливості, які мають вплив на індивідуальну викладацьку позицію та на ставлення до розвитку фізичної культури.

Рис.1 – Складові педагогічної майстерності фахівців фізичного виховання
Розроблено автором на основі джерел [2].

Підготовка фахівців фізичного виховання до їх професійної діяльності має базуватися передусім на здатності аналізу основних закономірностей в освітньому процесі та на високорозвиненому педагогічному мисленні, що, в свою чергу, сприятиме вихованню і навчанню сучасної людини, для якої фізичне виховання розміщується на одному щаблі, що і духовне та естетичне.

Для досягнення якісної підготовки фахівців фізичного виховання слід приділяти належну увагу розкриттю єдності дієвого, ціннісного та функціонального аспектів, оскільки саме завдяки ним можливо змінити ціннісні орієнтації майбутніх викладачів [12, с.126].

На сьогодні, одним із головних чинників формування психолого-педагогічних умов підготовки фахівців фізичного виховання є використання засобів інформаційних технологій, оскільки через військові дії в країні переважна більшість закладів освіти працює дистанційно. Активізація освітньої діяльності майбутніх фахівців фізичного виховання можуть бути успішно здійснені за допомогою раціонального поєднання традиційних та інноваційних методів навчання [4, с.112].

Через недостатні навички володінням сучасними інформаційними технологіями стримується процес розвитку професіоналізму фахівців. Окрім того, даному стриманню також сприяє низка проблем, серед яких [9, с.166]:

- відсутність сучасних методичних розробок;
- недостатня оцінка творчих та науково-дослідних завдань;
- відсутність новітніх технічних засобів навчання;
- неефективне застосування у професійній діяльності педагогічного досвіду з фізичної культури.

Завдяки інформаційним технологіям можна значно збагатити освітній досвід майбутніх фахівців, що допоможе їм в майбутньому мобілізувати всі цифрові навички та знання. Наприклад, імерсивне навчання не обмежується процесом викладання та навчання із зануренням, але і позитивно впливає на організаційні структури та практику управління освітою [10, с. 38].

Дослідивши психолого-педагогічну підготовку майбутніх фахівців фізичного виконання як один із способів формування їх мети та результатів професійної діяльності, варто розглянути критерії ефективності їх підготовки (табл.1).

Таблиця 1

Критерії і показники ефективності підготовки фахівців фізичного виховання і спорту

Критерій	Характеристика
Аксіологічний	Характеризується наявністю емоційно-вольових якостей, усвідомлених цінностей і орієнтацій фізичної культури.
Особистісний	Наявність відчуття самостійності та усвідомлення професійного вибору, експресивних здібностей на високому рівні, цілеспрямованості та наполегливості.
Когнітивний	Наявність систематизованих наукових знань, що стосуються фізичного виховання та фізичної культури; усвідомлення наукових закономірностей та можливість їх застосування у професійній діяльності.
Операційно-процесуальний	Високий рівень фізичної готовності до здійснення професійної діяльності, добре сформовані фізичні якості. Наявність мотивації та практичної готовності до здійснення професійних функцій.

Розроблено автором на основі джерел [3].

Розвиток цифрової грамотності під час підготовки фахівців фізичного виховання сприяє досягненню широкого спектру компетентностей, які пов'язані з активним використанням інформаційних технологій в освітньому процесі, володінням знаннями про сучасні наукові дослідження та методи викладання [11, с. 49]. Це є особливо важливим у сучасному світі, де відбуваються різні культурно-освітні зміни, які потребують від фахівців навичок нового формату.

Основними напрямками фізичного виховання, в яких можуть бути використані інформаційні сучасні технології, є [7, с.230]:

- створення цифрових комплексів фізичних вправ, гімнастики;
- зображення різних рухів графічним способом;
- контроль та спостереження за фізичним розвитком вихованців;
- контроль за фізичною працездатністю.

Використання інформаційних та комп'ютеризованих технологій у професійній діяльності фахівців фізичного виховання надає можливість значно підвищити рівень компетентності у організації навчальної діяльності в освітньому просторі.

Окремо слід підкреслити, що організація підготовки фахівців фізичного виховання повинна включати як обов'язковий елемент процес формування їх культури здоров'я [6, с. 715]. Це пов'язано з тим, що даний елемент є важливою складовою загальної культури майбутніх фахівців та відіграє важливу роль у формуванні їх професійної компетентності.

Висновки

Слід приділяти значну увагу системі психолого-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання, оскільки це сприяє формуванню тих особистісних якостей, які в подальшому будуть застосовані у їхній професійній діяльності. За допомогою цих

сформованих особистісних якостей діяльність фахівців буде спрямована на вдосконалення та зміцнення психічного і фізичного здоров'я вихованців, а також на формування мотивації учнів до занять з фізичного виховання.

Психолого-педагогічна підготовка майбутніх фахівців у сфері фізичного виховання сприяє реформуванню системи освіти фізичної культури та її переходу на новий рівень, орієнтований на кожную особистість окремо.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у вдосконаленні стандартних психолого-педагогічних умов підготовки фахівців фізичного виховання відповідно до постійно оновлюваних вимог системи освіти та пошуку їх нових шляхів.

Список використаних джерел

1. Абдуллаєв А. К., Ребар І. В. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в сучасних умовах. *Інноваційна педагогіка*. 2019. №1(10). С. 67-70.
2. Абдураман А.Ш., Купреєнко М.В., Непша О.В. Сутність професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі*. 2019. № 1 (45). С. 39-43.
3. Іваненко В.В., Купреєнко М.В., Непша О.В. Педагогічні умови формування професійної спрямованості майбутніх фахівців з фізичної культури. *Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 29-30 березня 2018 року*. Ченстохова-Ужгород-Дрогобич: Посвіт. 2018. С. 19-21.
4. Карабанов Є.О., Непша О.В. Інформаційно-комунікаційні технології в підготовці майбутніх фахівців у сфері фізичної культури і спорту. *Філософія здоров'я – здоровий спосіб життя – здорова нація*. 2018. С. 110-113.
5. Цигура Г. Потреба студентів факультету фізичного виховання в обізнаності з питань сталого розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 3 (107). 579 с.
6. Цигура Г. Специфіка організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до освітньої діяльності для сталого розвитку. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. №51. С. 711-716.
7. Burlakova I.A., Sheiyakov O.V., Kondes T.V. Psychological and pedagogical system for formation of health and preservative competencies in the student environment. *Academicia: An international multidisciplinary research journal*. 2021. № 11(1). P. 229-232.
8. Hrushko R. S. Development of digital competence of high school students as today's requirements. *Innovate Pedagogy*. 2022. № 1(49). P. 109-113.
9. Makhmutovna T. K., Ibragimovna T. I. Specific features of the pedagogical process focused on increasing the social activity of youth. *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*. 2020. № 6. P.165-171.
10. Namestiuk S. On the issue of teaching psychological and pedagogical disciplines at universities using immersive technologies. *Futurity Education*. 2022. №2(2). P. 33-42.
11. Tytova N., Mereniuk K. Digital literacy of future teachers in the realities of large-scale military aggression (Ukrainian experience). *Futurity Education*. 2022. №2(3). P. 43-54.
12. Yuliono T., Rintayati P. The promising roles of augmented reality in educational setting: A review of the literature. *International Journal of Educational Methodology*. 2018. №4(3). P. 125-132.